

STUDEICIRKELNS BETYDELSE

TEXT: HETTY ROTH FOTO: MATTIAS LUNDBLAD

Genom studiecirkeln utvecklas man som människa och fördjupar sina kunskaper. Det tycker de flesta cirkeldeltagare. Men cirkeln bidrar också till ökad gemenskap och nya sociala kontakter. Man mår helt enkelt bättre och trivs mer med livet.

Folkbildningsrådet har tagit pulsen på Studiecirkelsverige.

1 825 869. Nästan två miljoner. Så många deltagare hade studiecirkelarna i Sverige år 2008. Ett kunskapssökande och en social gemenskap som saknar motsvarighet.

Men vilka är det som går i studiecirkeln och varför gör de det? Vad är hemligheten som drar så många till sig?

Vad är det som är så speciellt med folkbildningen att studiecirkelarna har levt vidare i över 100 år? Överlevt konjunktursvängningar och politiska maktskiften? Vardagsstress och barnvaksproblem? Tusentals anledningar finns det helt säkert. Men också gemensamma nämnare.

En del svar får vi i Folkbildningsförbundets stora undersökning Studiecirkeldeltagare 2008.

Fyra gånger har Folkbildningsrådet genomfört stora undersökningar för att få en bild av läget i Folkbildningssverige. Den senaste rapporten bygger på en enkät med 10 800 cirkeldeltagare under 2008 och intervjuer med ett mindre antal.

Friheten

Frihet i utformningen, frivilligheten att välja och deltagarnas egna intressen bildar grunden för den folkbildningsverksamhet som

”Cirkelledaren gör det så bra att hon inte upplevs som en ledare”

bedrivs i alla de svenska studieförbunden. Med studiecirkeln som metod sker lärandet i en grupprocess där alla är lika delaktiga.

Så har det varit sedan slutet på 1800-talet då den första studiecirkeln startades i Sverige. Då var det ett sätt för folket att bilda sig själva på egna villkor. Frågan är om den traditionella ideologin lever kvar i dagens verklighet?

Ja, till stor del, visar undersökningen Cirkeldeltagare 2008 som det svenska Folkbildningsrådet presenterade i december 2009. Rapporten bygger på resultat från en enkätundersökning till 10 800 personer som deltagit i studiecirkel under 2008. Enkäterna har kompletterats med intervjuer för att ge fördjupad kunskap om deltagarnas motiv för att delta och vilka effekter verksamheten hade haft för dem själva och för samhället.

Deltagare

Vilka är det då som går i studiecirkel i Sverige? Sedan länge har kvinnorna spelat en viktig roll i folkbildningen, och idag är cirka 60 procent av studiecirkeldeltagarna kvinnor.

Men åldersspannet är stort. Den yngsta deltagaren i undersökningen var 13 år och den äldsta 95. Medelåldern bland alla deltagare var drygt 50 år.

Generellt sett har det inte skett en förnyring. Trots att det, i alla diskussioner om folkbildning, understryks att det är viktigt att

Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådet är en ideell förening med tre organisationer som medlemmar:

Folkbildningsförbundet, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Rörelsefolkshögskolornas Intresseorganisation (RIO).

Folkbildningsrådet har till uppgift att för medlemmarnas räkning göra det som regering och riksdag kräver för att statsbidrag ska ges till studieförbundens och folkhögskolornas verksamheter.

nå de unga. Andelen yngre har snarare minskat något under de senaste tjugo åren, samtidigt som antalet deltagare över 65 år har ökat.

Arbetsformerna

Folkbildningen regleras till stor del genom statsbidragsbestämmelser som påverkar cirkelarnas utformning. För att få bidrag måste en studiecirkel till exempel ha minst tre deltagare, men gruppstorleken styrs inte bara av pengar. För att folkbildningspedagogik ska kunna föreverkligas är gruppernas storlek också av betydelse.

”Möjligheterna att föra ett samtal, där alla kan komma till tals, sätter gränsen för antalet deltagare i cirkeln. Antalet deltagare måste vara rimligt utifrån deltagarnas behov och förmåga. I ett lärande perspektiv är en gruppstorlek på högst tolv personer att föredra” skrev Folkbildningsrådet 2007.

Och så ser verklighetens cirkel ut idag. Studiecirkelarna har i allmänhet färre än tolv deltagare. Detta fungerar bra, visar rapporten. Nästan 80 procent av deltagarna i undersökningen tyckte arbetsformerna var väl anpassade efter innehållet och syftet.

En stor majoritet ansåg att samarbetet i gruppen varit bra och att alla i gruppen hade bidragit till arbetet. Samtidigt tyckte många att cirkelledaren har en central roll. Genom att förmedla sin kunskap, ha genomgångar

inför gruppen eller visa hur man ska göra. Drygt tre fjärdedelar av deltagarna menade att cirkelledarens kunskaper i ämnet var viktiga för samtalen i cirkeln och för att deltagarnas förväntningar på cirkeln skulle uppfyllas.

Personlig utveckling

Att utvecklas som människa och fördjupa och bredda sina kunskaper är något som många cirkeldeltagare tycker är viktigt.

I enkäterna svarade de allra flesta att cirkeln hade förbättrat deras kunskaper och att de hade haft användning av kunskaperna privat och på fritiden.

Många människor menade också att de hade utvecklats personligen genom mötet med andra cirkeldeltagare. En deltagare i en läsecirkel uttryckte det så här:

– Läsecirkeln har väl inte ändrat mitt liv eller min ståndpunkt, men den har kanske lett till ett större intresse av vad andra människor tycker.

Hela 60 procent instämde helt eller till stor del i att de genom cirkeln känt ökad trivsel och välmående, till exempel:

– Man har bra humör och man känner sig friskare och man känner sig som en ny människa. Man blir helt avslappnad ... och man känner att man mår bra.

Ökar lusten att lära

Det som förenar cirkeldeltagarna är viljan att söka kunskap tillsammans. Rapporten visar att studiecirkelarna också inspirerat till fortsatta studier. Mer än hälften av deltagarna sa att de ville fortsätta studera i studiecirkel eller andra studieformer.

Inspirationen att lära mera när man har fått chansen att utveckla ett intresse kan illustreras av svaret från en deltagare i en rockmusikcirkel:

– Nu gör jag bara musik. Jag går musiklinje i gymnasiet och jag är med i en musikförening på grund av den här rockcirkeln. Vi repeterar fyra–fem gånger i veckan, så det är bara musik hela dagarna. Innan dess var det ingenting i princip.

– Någoting med musik blir det i framtiden. Även om jag inte skulle bli rockstjärna. ■

DISKUTERA FOLKBILDNING

Ett bra underlag för diskussioner kring folkbildningens betydelse finns nu i Folkbildningsförbundets skrift Folkbildning 2010. Det är en skrift fylld med information om folkbildningens värdegrund och verklighet. Om ideologi och utmaningar i dagens kunskapssamhälle. Fakta blandas med intervjuer med människor som lever mitt i folkbildningens vardag.

Att det är viktigt att folkbildningen hela tiden diskuteras och definieras utifrån förändringar i samhällets tas bland annat upp i en intervju med forskaren Johan von Essen på Ersta Sköndal högskola. På uppdrag av Folkbildningsrådet har han tillsammans med sin kollega Pelle Åberg undersökt studieförbundens relationer till sina medlems- och samverkansorganisationer. Resultaten publicerades i rapporten Folkrörelseanknytningar och marknadsrelationer.

– En gång i tiden, under första halvan av 1900-talet när grunden lades till de flesta av dagens studieförbund, fanns en naturlig ideologisk samsyn mellan studieförbunden och deras medlemsorganisationer, säger Johan von Essen.

Studieförbundens verksamhet har inte längre samma idémässiga grund som förr, menar Johan von Essen. Frågan är vilken ideologi verksamheten har, kan ha och bör ha? www.folkbildning.se

